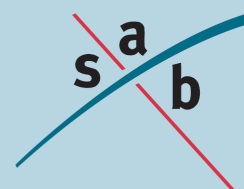

Flora- en faunaonderzoek

Esch, Reigerskant

Gemeente Haaren

Datum: 10 juni 2015
Projectnummer: 100799,03

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Planbeschrijving	3
1.3	Plangebied	4
2	Wettelijk kader	6
2.1	Gebiedsbescherming	6
2.2	Soortenbescherming	7
3	Quick scan flora en fauna	9
3.1	Onderzoeksmethode	9
3.2	Gebiedsbescherming	9
3.3	Soortenbescherming	11
3.4	Conclusie en advies	19
4	Nader veldonderzoek flora en fauna	23
4.1	Methode	23
4.2	Resultaat	24
4.3	Conclusie	25
4.4	Aanbevelingen	26
5	Samenvatting	27

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In Esch is aan de Reigerskant de realisatie van een nieuwe woonwijk op agrarische gronden beoogd. Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd, is toetsing aan de natuurregelgeving. In 2010 is een quick scan flora en fauna uitgevoerd. De quick scan is inmiddels 5 jaar oud en hiermee niet meer actueel. Actualisatie van de quick scan flora en fauna is daarom noodzakelijk. Uit de quick scan bleek tevens dat nader onderzoek naar steenuilen en kerkuilen noodzakelijk was. Daarom is besloten om de actualiserende quick scan te combineren met het vervolgonderzoek uilen.

1.2 Planbeschrijving

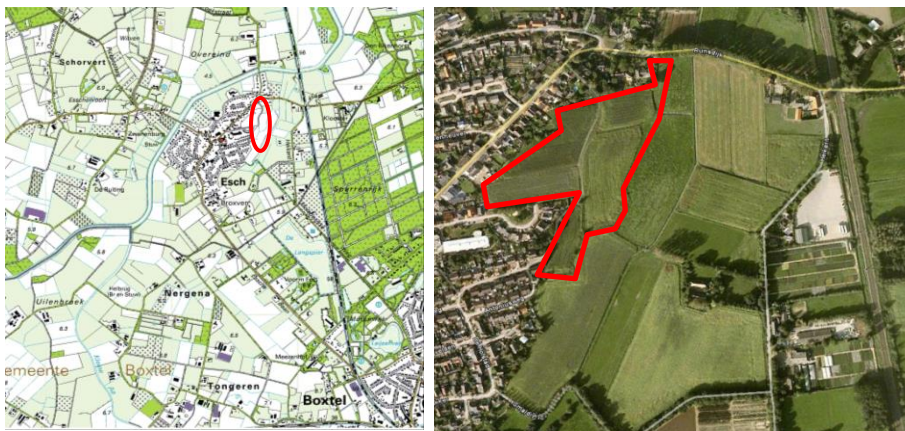
De gemeente Haaren is bezig met de ontwikkeling van de woningbouwlocatie Reigerskant te Esch. Deze nieuwe woningbouwlocatie betreft ongeveer 65 woningen en is beoogd op agrarische gronden tussen de Runsdijk, de Dorpsstraat en 't Nieuwland. De locatie ligt ten oosten van de kern Esch. Voor deze nieuwbouw worden de agrarische gronden bebouwd en enkele watervoerende elementen gedempt. Onderstaande afbeelding geeft een indicatie van het plangebied in de nieuwe situatie. Bij de actualisatie van de quick scan flora en fauna en het nader onderzoek is het daarom zaak om te bepalen of het plangebied essentiële functies vervult voor strikt beschermde plant- en diersoorten. Zodra dit duidelijk is kan worden beoordeeld of met de beoogde ruimtelijke ingrepen sprake is van overtreding van de Flora- en faunawet.

Indicatie van plangebied in nieuwe situatie.

1.3 Plangebied

Het plangebied ligt in Esch (gemeente Haaren, provincie Noord-Brabant). Esch ligt ten noorden van Boxtel en ten zuiden van Den Bosch. De directe omgeving van Esch wordt gekenmerkt door agrarische gronden afgewisseld met kleinschalige natuurgebieden (Beukenhorst en Sparrenrijk) en beken (Essche stroom, Broekley). Langs deze beken zijn natte gronden aanwezig, de broekgronden (Helvoirtse Broek en Kraaijenbroek). Op een grotere afstand zijn natuurreservaten aanwezig zoals de Loonse- en Drunense duinen en Kampina. Het plangebied zelf ligt ten oosten van de kern Esch. De bebouwing van Esch aan de Dorpstraat vormt de westelijke grens. Bebouwing aan de Runsdijk en deze weg zelf vormen de noordelijke grens. Overige grenzen worden gevormd door agrarische gronden en een watervoerend element in het oosten. Onderstaande afbeelding geeft de globale ligging van het plangebied weer.

Links: topografische kaart van de omgeving van het plangebied (rood omkaderd). Rechts luchtfoto van de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.

Het plangebied bestaat op dit moment uit grasland, met enkele verruigde delen aan de randen. Daarnaast zijn in het plangebied meerdere sloten aanwezig, aan de oevers staan verschillende bloemensoorten. In twee sloten is kwel gevonden. In het noorden en westen wordt het plangebied begrensd door huizen, in het oosten wordt het plangebied begrensd door sloten en aangrenzende landbouwgrond. Onderstaande afbeelding geeft een impressie van het plangebied ten tijde van het veldbezoek.

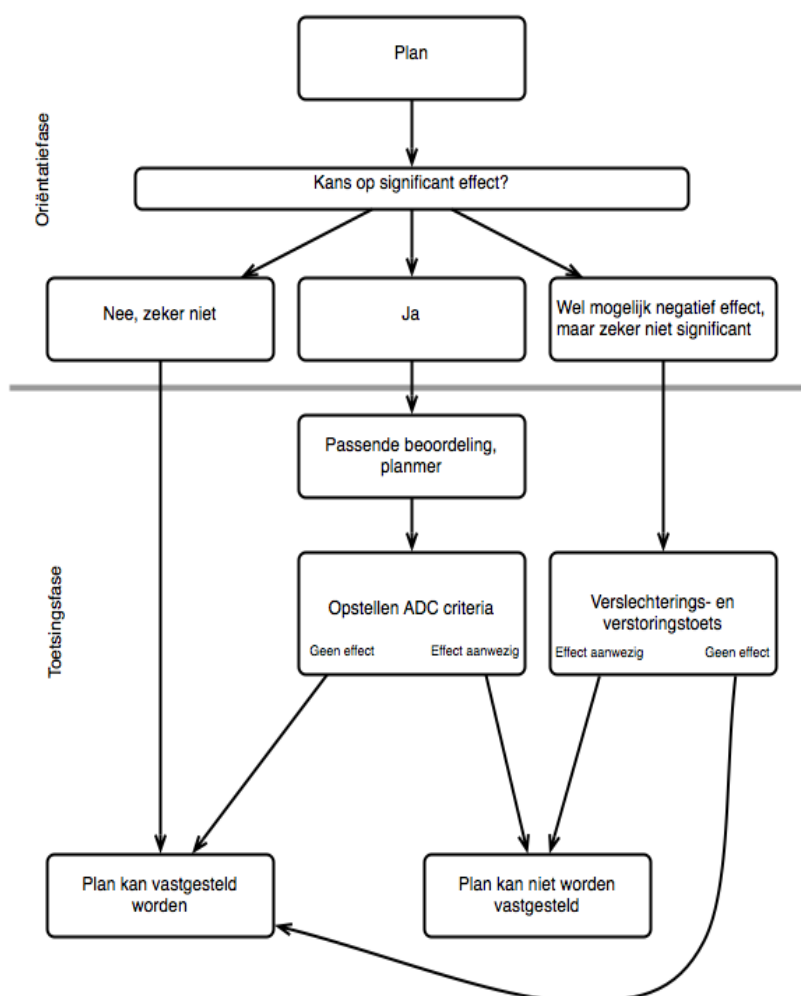
Foto's van plangebied tijdens veldbezoek. 1) Blick op plangebied vanuit meest zuidelijke hoek, 2) Sloot in zuidelijke hoek van plangebied, 3) Blick op Reigerskant vanuit het zuiden van het plangebied, 4) Sloot in plangebied, kijkend naar het oosten, 5) Blick op het oosten vanuit de westelijke kant van het plangebied, 6) Bomenrij westelijke kant van het plangebied, 7) Blick op noordelijke deel van plangebied, 8) Blick op noordwestelijke deel van plangebied.

2 Wettelijk kader

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Natuurbeschermingswet 1998, Ecologische Hoofdstructuur, ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied. Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet.

2.1 Gebiedsbescherming

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen aangewezen worden als Europees Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijngebied (Natura 2000). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin zijn ook de al bestaande staatsnatuurm monumenten opgenomen. Op grond van deze wet is het verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Schematische weergave van de procedure bij een plan dat mogelijk een negatief effect kan hebben op instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag. Uit de Verordening Ruimte 2014 (artikel 5.1.6.) van de provincie Noord-Brabant blijkt dat voor de EHS externe werking geldt. De ecologische waarden en kenmerken van de EHS ter plaatse mogen niet aangetast worden door een bestemmingsplan gelegen buiten de EHS. In de Verordening Ruimte Noord-Brabant staat verder vermeld dat een bestemmingsplan ter plaatse van de aanduiding Ecologische verbindingszone (EV) tot de verwezenlijking, het behoud en het beheer van een ecologische verbindingszone met een breedte van: ten minste 50 meter in bestaand stedelijk gebied en ten minste 25 meter in alle overige gebieden strekt.

2.2 Soortenbescherming

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. Deze wet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

De bescherming van de daarvoor aanwezig plant- en diersoorten wordt door een aantal verbodsbepalingen vastgelegd. Hieronder zijn de meest relevante genoemd.

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11).

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

1. beschermingscategorie 1:
een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast;
2. beschermingscategorie 2:
voor beschermde soorten die minder algemeen zijn en extra aandacht verdienen, kan een vrijstelling (behalve voor het opzettelijk verontrusten) verkregen worden als de initiatiefnemer een goedgekeurde gedragscode heeft. Indien dit niet het geval is dient voor deze categorie een ontheffing aangevraagd te worden.
In een dergelijke gedragscode worden gedragslijnen aangegeven die men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Onthef-

ting is, als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaamheden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd;

3. beschermingscategorie 3:

voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen een in de wet genoemd belang dienen en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen van) leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Economische zaken.

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat voorafgaand aan sloop-, grond-, of bouwwerkzaamheden wordt gecontroleerd of dat negatieve gevolgen voor aanwezige soorten kunnen worden voorkomen door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

3 Quick scan flora en fauna

3.1 Onderzoeksmethode

De quick scan flora en fauna is gebaseerd op een biotoopinschatting door een eco-loog van SAB. Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is verder gebruik gemaakt van gegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en andere relevante literatuur. Bijlage 1 vermeldt de geraadpleegde bronnen.

Op 20 april 2015, en ook tijdens de veldbezoeken van het uilenonderzoek (6 april, 8 april en 20 april 2015) hebben twee ecologen van SAB het plangebied en de directe omgeving verkend. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de habitats ter plaatse en de geschiktheid voor de verschillende soortgroepen te beoordelen. Alle veldbezoeken bij elkaar hebben een compleet beeld opgeleverd van de natuurwaarden in en direct om het plangebied.

3.2 Gebiedsbescherming

In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna te noemen: NB-wet 1998), de Ecologische Hoofdstructuur (hierna te noemen: EHS), ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op deze gebieden.

3.2.1 *Natuurbeschermingswet 1998*

Het plangebied ligt niet in of nabij een gebied dat is aangewezen in het kader van de NB-wet 1998. Het dichtstbijzijnde gebied beschermd in het kader van de NB-wet 1998 betreft het Natura 2000-gebied Kampina & Oisterwijkse vennen (Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebied) en ligt op ruim 3 kilometer afstand van het plangebied. Gezien tussenliggende reeds verstorende elementen (wegen en bebouwing) en de afstand zijn directe negatieve effecten van de plannen op het beschermde gebied niet te verwachten. De nieuwe woonwijk die in de nieuwe situatie is gerealiseerd heeft mogelijk wel een verkeersaantrekkende werking tot gevolg waardoor er verzuring en vermessing kan optreden door een verhoogde stikstofdepositie uit de lucht. In het Natura-2000 gebied Kampina & Oisterwijkse vennen zijn er habitattypen die hiervoor gevoelig zijn. Een voorbeeld hiervan is het habitatype Zure Vennen (H3160). De mogelijke vermessing en verzuring door de beoogde plannen kan mogelijk een negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van, onder andere, habitatype H3160. Nader onderzoek in de vorm van een voortoets NB-wet 1998 is nodig om de effecten verder inzichtelijk te maken.

3.2.2 *Ecologische Hoofdstructuur, ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied*

Het plangebied ligt niet in of nabij een ganzenfoerageergebied of een weidevogelgebied en ligt niet binnen de EHS. De agrarische gronden en het bos ten oosten van het plangebied zijn wel aangewezen als EHS, deze liggen op een afstand van ongeveer 450 meter van het plangebied. Het dichtstbijzijnde gedeelte van de EHS (het Smaldijkje) ligt op ongeveer 175 meter ten zuiden van het plangebied. In de Verordening Ruimte van Noord-Brabant is gesteld dat de ecologische waarden en kenmerken van

de EHS ter plaatse niet mogen worden aangetast door een bestemmingsplan gelegen buiten de EHS. Ook is gesteld dat een bestemmingsplan moet voorkomen dat een gebied minder geschikt wordt voor de verwezenlijking, het behoud en het beheer van een Ecologische Verbindingszone (EV). Dit houdt onder andere beperkingen in voor stedelijke, agrarische en recreatieve ontwikkelingen (in het bijzonder bebouwing). Gezien de afstand en de bestaande bebouwing ten westen van het Smaldijkje wordt niet verwacht dat de beoogde plannen de ecologische waarden en kenmerken van het Smaldijkje zullen aantasten.

Ten oosten van het plangebied ligt een Ecologische Verbindingszone (hierna te noemen: EV). Dit betreft de verbinding van het Essche Loopje met de Essche Stroom. Deze EV grenst in het noordoostelijke deel direct aan het plangebied. Ecologische verbindingsschakels zijn de verbindende 'groene' schakels tussen de bestaande en nieuw te ontwikkelen natuurgebieden van de EHS. Via verbindingsschakels kunnen dieren en plantensoorten zich naar en tussen deze natuurgebieden verplaatsen. Daarom zijn verbindingsschakels een belangrijk onderdeel van de EHS.

Met de beoogde plannen vinden geen ingrepen in de EHS en EV plaats. Van directe effecten is dan ook geen sprake. Wel kan de nabije ligging bij de EV (zie navolgende afbeelding) voor indirecte effecten zorgen. Hierbij kan worden gedacht aan lichtvervalsing en geluidsvalsing. Aangeraden wordt om de gronden aan de oostelijke kant van het plangebied in te richten als ecologische zone, ten behoeve van de EV. In de inrichtingsschets is te zien dat er een weg wordt gerealiseerd in de noordoostelijke hoek van het plangebied. Dit is gezien de ligging grenzend aan de EV niet wenselijk, omdat de Verordening Ruimte van Noord-Brabant stelt dat een bestemmingsplan moet voorkomen dat een gebied minder geschikt wordt als EV. Als er toch een weg gerealiseerd wordt in de noordoostelijke hoek van het plangebied, wordt aangeraden om daar geen bebouwing te plaatsen en geen of zo min mogelijk verlichting te gebruiken. Bij eventuele verlichting wordt aangeraden om ledverlichting te gebruiken en de straatlantaarns naar beneden te richten. Op deze manier zal de verlichting in de nieuwe situatie niet de EV bereiken. Als de te verwachten indirecte effecten tot een minimum beperkt blijven zal de ligging van het plangebied ten opzichte van de EV geen effecten hebben op de beoogde plannen.

Globale ligging plangebied (rood omkaderd) nabij EV en EHS (bron: Provincie Noord-Brabant, 2015)

3.3 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is of kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

3.3.1 Vaatplanten

Volgens verspreidingsgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (hierna te noemen: NDFF) komen in de buurt van het plangebied geen strikt beschermde soorten voor. Tijdens het veldbezoek zijn wel algemene plantensoorten aangetroffen. Dit betreft de soorten Speenkruid (*Ranunculus ficaria*), Kleine Brandnetel (*Urtica urens*), Riet (*Phragmites australis*), Smalle Weegbree (*Plantago lanceolata*), Kleine Veldkers (*Cardamine hirsuta*), Kleefkruid (*Galium aparine*), Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*), Braam (*Rubus* Sp.), Hondsdraf (*Glechoma hederacea*), Herderstasje (*Capsella bursa-pastoris*), Gewone Berenklauw (*Heracleum sphondylium*), Paardenbloem (*Taraxacum officinale*), Ridderzuring (*Rumex obtusifolius*), Judaspenning (*Lunaria annua*), Bosanemoon (*Anemone nemorosa*), Grote Weegbree (*Plantago major*), Veldzuring (*Rumex acetosa*) en Driekleurig Viooltje (*Viola tricolor*).

De aangetroffen plantensoorten groeien over het algemeen op een verstoorde en voedselrijke grond. Van een stabiele leefomgeving is in het plangebied geen sprake. Aanwezigheid van strikt beschermde vaatplanten is daarom niet te verwachten.

3.3.2 Grondgebonden zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen de Das (*Meles meles*), Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), Steenmarter (*Martes foina*) en Waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) in de buurt van het plangebied voor.

De eekhoorn heeft zijn leefgebied in bosrijk gebied en maakt nesten tegen de stam van grote bomen. Eekhoorns komen soms ook in bebouwd gebied voor, in parken en tuinen, mits er voldoende voedsel aanwezig is. Eekhoorns hebben een voorkeur voor oud bos, vanwege een verhoogd aanbod van voedsel en nestgelegenheid. Het plangebied is, op enkele bomen na, niet bosrijk. Tevens zijn er in het plangebied en in de directe omgeving van het plangebied tijdens het veldbezoek geen waarnemingen van de eekhoorn gedaan. Ook zijn er geen sporen gevonden. Het is daarom niet te verwachten dat de eekhoorn in het plangebied aanwezig is.

De das heeft zijn leefgebied in afgelegen bosrijk gebied in de buurt van gras- en akkerland. Belangrijk hierbij zijn een groot voedselaanbod, weinig verstoring en genoeg dekking. Hoewel er gras en akkerland in het plangebied en de directe omgeving aanwezig is, kan het gebied niet afgelegen of bosrijk genoemd worden. Het is echter niet uit te sluiten dat de das van het plangebied gebruik maakt als foerageergebied. Door de nabije ligging van woonhuizen wordt het niet waarschijnlijk geacht dat dit mogelijke foerageergebied een essentieel foerageergebied van de das betreft. In het plangebied spelen kinderen en worden honden uitgelaten, van een onverstoorde gebied is derhalve geen sprake. Tevens zijn er tijdens het veldbezoek geen sporen van de das aangetroffen. Aanwezigheid van de das in het plangebied is vanwege de afwezigheid van sporen, de geregelde verstoring en de ligging nabij huizen niet aannemelijk. Op ruim 500 meter ten oosten van het plangebied ligt het Sparrenrijk, mogelijk komt de das daar wel voor.

Het biotoop van de waterspitsmuis bestaat uit schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Hij komt voor bij beken, rivieren, sloten en plassen. Rond de watergangen in het plangebied groeit de nodige oevervegetatie, waar de waterspitsmuis beschutting zou kunnen vinden. In enkele watergangen in het gebied is echter kroos gevonden, dit duidt op voedselrijk water. Verwacht wordt dat het water te voedselrijk is voor de waterspitsmuis. De meest recente verspreidingsgegevens van de NDFF tonen tevens dat de soort de afgelopen 3 jaar niet in het plangebied of de directe omgeving is waargenomen. De waterspitsmuis wordt derhalve niet in het plangebied verwacht.

Het biotoop van de steenmarter bestaat uit een stenige omgeving, zoals rotsige hellingen en gebouwen. In het plangebied staan geen gebouwen en kan dus tevens geen mogelijke nestplaats van de steenmarter verloren gaan. Negatieve effecten van het plan op de steenmarter zijn derhalve niet te verwachten.

3.3.3 Vleermuizen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen de Gewone Dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), Gewone Grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), Bosvleermuis (*Nyctalus leisleri*), Grijs Grootoorvleermuis (*Plecotus austriacus*), Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), Ruige Dwergvleermuis (*Pi-*

pistrellus nathusii), en Watervleermuis (*Myotis daubentonii*) in de buurt van het plangebied voor. Aangezien al deze soorten meerdere kilometers af kunnen leggen, kunnen deze ook het plangebied bereiken. Alle vleermuissoorten, alsmede hun verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden en vliegroutes zijn strikt beschermd volgens de Flora- en faunawet.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast bestaan soorten die van beide elementen gebruik maken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen, etc.). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten, hollen en achter loshangend schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten.

Gebouwbewonende vleermuissoorten

Gebouwbewonende vleermuizen hebben hun verblijfplaats achter gevelbetimmering, in spouwmuren, achter dakbeschot en in schoorstenen. In het plangebied is een mogelijke verblijfplaats van gebouwbewonende vleermuizen gevonden. Dit is in een gebouw aan de westelijke kant van het plangebied, aan de zijde van Het Nieuwland (zie navolgende afbeelding). Tussen de muur en de houten afwerkplaat kunnen mogelijk vleermuizen kruipen. De aanwezigheid van gebouwbewonende vleermuizen is hier daarom niet op voorhand uit te sluiten. Er is echter veel spinrag tussen deze spleet waargenomen, wat de aanwezigheid van gebouwbewonende vleermuizen niet aannemelijk maakt. Tevens blijft het gebouw in de nieuwe situatie behouden en blijft er ruimte vrij tussen dit gebouw en nieuwe woningen. Negatieve effecten op gebouwbewonende vleermuizen zijn derhalve niet te verwachten.

Gebouw met houten afwerkplaat aan de zijde van Het Nieuwland.

Boombewonende vleermuissoorten

Boombewonende soorten worden gevonden in holten en spleten in bomen en achter loshangend schors. Bomen dienen hiervoor een minimale diameter van 30 cm te hebben. Zo hebben vleermuizen genoeg ruimte in de boom. Vanaf deze diameter maken spechten ook hollen in bomen, waarvan vleermuizen gebruik kunnen maken. Ook moeten de bomen dermate oud zijn, dat holtes door rotting ontstaan. In het plangebied aan de zijde met Het Nieuwland staat een bomenrij van Esdoorns. De bomenrij is tijdens het veldbezoek uitvoerig geïnspecteerd op holtes en spleten waar boombewo-

nende vleermuissoorten gebruik van zouden kunnen maken. Dergelijke holtes en spleten zijn echter niet waargenomen. Er zijn wel enkele afgezaagde takken gevonden, maar de holtes zijn niet ver genoeg ingerot om een geschikte verblijfplaats voor vleermuizen te vormen. Negatieve effecten van de plannen om boombewonende vleermuizen zijn derhalve niet te verwachten en nader onderzoek wordt niet noodzakelijk geacht.

Essentieel foerageergebied

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen leven van insecten. Zij foerageren daarom op plaatsen waar veel insecten aanwezig zijn. Voorbeelden van veel voorkomende foerageergebieden zijn openingen op kruinhoogte tussen bomen, boven water en in de luwte van dijken. Als een dergelijk foerageergebied door tientallen of honderden vleermuizen wordt gebruikt, kan gesproken worden van een essentieel foerageergebied. Als een dergelijk foerageergebied verloren zou gaan, zou de voedselvoorziening van een grote hoeveelheid vleermuizen verdwijnen. Dit kan een groot negatief effect op de vleermuizenpopulatie in het gebied hebben. Daarom zijn dergelijke gebieden strikt beschermd. Het plangebied wordt zowel aan de noord-, west- en zuidkant begrensd door enkele groepjes bomen. Aan de zijde van Het Nieuwland staat een kleine bomenrij en aan de zijde van de Dorpsstraat zijn ook enkele boomgroepen te vinden. Het is niet uit te sluiten dat vleermuizen in de zomermaanden aan de randen van het plangebied foerageren. Echter, aangezien er niet veel bomen in het plangebied staan en de dichtheid aan insecten niet hoog zal zijn, zullen hoogstens enkele vleermuizen tegelijkertijd gebruik maken van het plangebied. In dat geval is er geen sprake van een essentieel foerageergebied. Derhalve is in het plangebied geen essentieel foerageergebied te verwachten.

Vliegroutes

Om zich van hun verblijfplaatsen naar hun foerageergebied te verplaatsen wordt door een aantal soorten steeds dezelfde lijnvormige elementen gebruikt. Bijvoorbeeld de gewone dwergvleermuis gebruikt vaak bomenrijen waaraan het zich kan oriënteren. Als een dergelijke route verdwijnt of onderbroken wordt, vervalt deze mogelijkheid om van verblijfplaats naar foerageergebied te komen. Vleermuizen moeten dan een alternatieve route zoeken. Als dit niet mogelijk is en als de vliegroute door veel vleermuizen wordt gebruikt, kan dit een groot negatief effect op de vleermuizenpopulatie in het gebied hebben. Daarom zijn dergelijke vliegroutes strikt beschermd. In het plangebied zijn dergelijke lijnvormige elementen niet aanwezig. In het westen van het plangebied, aan de zijde van Het Nieuwland is wel een bomenrij aanwezig. Mogelijk zullen enkele vleermuizen deze bomenrijen gebruiken ter oriëntatie. De bomenrij bestaat echter maar uit enkele bomen. Aanwezigheid van een essentiële vliegroute is derhalve in het plangebied niet te verwachten.

3.3.4 Vogels

Voor wat betreft de bescherming van de inheemse vogelsoorten, zijn deze grofweg in twee groepen te verdelen. Enerzijds soorten waarbij hun nest en functionele leefomgeving is beschermd gedurende de periode dat ze aan het broeden zijn; anderzijds de soorten waarbij hun nesten en functionele leefomgeving het hele jaar door zijn beschermd. Globaal loopt de periode waarin vogelsoorten in Nederland broeden van half april tot half augustus. Echter, als buiten deze periode vogels broeden zijn ook die beschermd.

Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten

Nesten van een aantal vogelsoorten zijn zelfs jaarrond beschermd. Het betreft hier over het algemeen soorten die het gehele jaar gebruik maken van hun nest, of niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen. Er worden hierin 5 categorieën onderscheiden:

- 1 Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
- 3 Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Er is naast bovenstaande vier categorieën ook nog een vijfde categorie. Van deze soorten zijn de nesten jaarrond beschermd als er in de omgeving onvoldoende alternatieven zijn:

- 5 Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komt een aantal jaarrond beschermde vogelsoorten in de buurt van het plangebied voor. Het betreft de soorten Boomvalk (*Falco subbuteo*), Buizerd (*Buteo buteo*), Gierzwaluw (*Apus apus*), Grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*), Havik (*Accipiter gentilis*), Huismus (*Passer domesticus*), Kerkuil (*Tyto alba*), Ooievaar (*Ciconia ciconia*), Ransuil (*Asio otus*) Roek (*Corvus frugilegus*), Slechtvalk (*Falco peregrinus*), Sperwer (*Accipiter nisus*), Steenuil (*Athene noctua*), Wespendif (*Pernis apivorus*) en Zwarte Wouw (*Milvus migrans*).

Huisumus

Tijdens het veldbezoek is alleen de huismus ook daadwerkelijk in de omgeving van het plangebied waargenomen. De mussen zaten in de bebouwing aan de westelijke kant, buiten het plangebied. De nesten van de huismus zijn jaarrond beschermd. Huismussen maken het gehele jaar door gebruik van hun nesten. Er kan dus het gehele jaar verstoring bij de huismus optreden. Huismussen broeden voornamelijk in gebouwen en soms in struiken. In het plangebied zijn er alleen buiten het plangebied huismussen waargenomen en is er geen nestlocatie van de huismus gevonden. Ook bevat het plangebied geen geschikte groenblijvende struiken die de huismus zou kunnen gebruiken ter beschutting. Mogelijk broedt de huismus in de huizen ten westen van het plangebied. Met de geplande ruimtelijke ingrepen wordt echter geen negatief effect op deze diersoort verwacht, aangezien er geen nestlocatie of essentieel foerageergebied van de huismus verloren gaat.

Steenuil en kerkuil

Het plangebied bestaat uit grasland, grenzend aan agrarische grond. Ten oosten van

het plangebied ligt een bos (het Sparrenrijk). Het plangebied kan door de ligging en de agrarische grond in de huidige situatie dienst doen als foerageergebied van verschillende vogelsoorten. Hierbij kan gedacht worden aan de kerkuil en steenuil. Steenuilen jagen vaak op plekken waar lange en korte vegetatie elkaar afwisselen, zoals in weiden en (moes)tuinen. De soort komt vaak voor in halfopen landschappen, zoals graslanden en ander agrarisch gebied. De aanwezigheid van heggen en (knot)bomenrijen is hierbij van belang. Kerkuilen jagen voornamelijk op veld- en spitsmuizen en komen vaak voor in halfopen tot open grasland, met heggen en verspreide bosjes. Belangrijke elementen uit de leefomgeving van de kerk- en steenuil komen in de omgeving van het plangebied voor. Het gebied bestaat uit halfopen tot open landschap en agrarische grond, met af en toe een bomenrij. Ten zuiden van het plangebied bevindt zich bijvoorbeeld een rij knotwilgen, die door de steenuil kan worden gebruikt als rust- of verblijfplaats. Volgens recente verspreidingsgegevens is de steenuil meerdere keren in de directe omgeving van het plangebied waargenomen. Dit betrof een losse waarneming en een jagend exemplaar in 2012, op de agrarische gronden direct ten zuiden van het plangebied en een roepend exemplaar op de agrarische gronden direct ten zuidoosten van het plangebied. Tevens zijn er tussen 2012 en 2014 meerdere waarnemingen gedaan van steenuilen rond het Smaldijkje, ten zuidoosten van het plangebied.

Op voorhand kan niet worden uitgesloten dat het plangebied onderdeel uitmaakt van een (essentieel) foerageergebied van de kerk- of steenuil. Voor de voortplanting zijn deze uilensoorten afhankelijk van voldoende foerageergebied. Een nest kan alleen succesvol functioneren als er voldoende habitat van voldoende kwaliteit is om zich te kunnen voortplanten. Volgens de Flora- en faunawet is het is verboden om nesten of andere vaste rust- of verblijfplaatsen van steenuilen en kerkuilen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren. De functionele leefomgeving valt hier ook onder, voor zover het broedsucces daarvan afhankelijk is. Als de kwaliteit van een gebied achteruit gaat, waardoor het niet meer de functie van een voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen, vindt er ook een overtreding plaats van de Flora- en faunawet. Nader onderzoek naar de steenuil en kerkuil is noodzakelijk om inzichtelijk te maken welke functie het plangebied voor steen- en kerkuilen in de directe omgeving vervult. Dit nader onderzoek is reeds uitgevoerd en is terug te vinden in Hoofdstuk 4.

Andere vogels met jaarrond beschermde nesten

Andere jaarrond beschermde vogelsoorten maken hun nesten in kieren tussen dakpannen en tengels van huizen (gierzwaluw) en op hoge gebouwen (slechtvalk), langs stromende beken (grote gele kwikstaart), in hoge bomen (buizerd, boomvalk, havik, roek, sperwer, wespandief), in vrijstaande groepen bomen (roek) en op speciale nestpalen (ooievaar). Deze elementen zijn niet in het plangebied aanwezig, nesten van deze jaarrond beschermde vogelsoorten zijn derhalve niet in het plangebied te verwachten.

Niet jaarrond beschermde vogelsoorten

Tijdens het veldbezoek zijn in en om het plangebied algemeen voorkomende soorten aangetroffen als Koolmees (*Parus major*), Houtduif (*Columba palumbus*), Ekster (*Pica pica*), Pimpelmees (*Cyanistes caeruleus*), Vink (*Fringilla coelebs*), Roodborst (*Erithacus rubecula*), Turkse Tortel (*Streptopelia decaocto*), Kauw (*Corvus monedula*), Tijftjaf (*Phylloscopus collybita*), Kievit (*Vanellus vanellus*), Winterkoning (*Troglodytes troglodytes*).

dytes). Tevens vlogen er Spreeuwen (*Sturnus vulgaris*) over, waarschijnlijk naar hun foerageergebied.

Deze waargenomen soorten behoren niet tot de jaarrond beschermde vogelsoorten. Ze broeden wel vaak op of in de buurt van gebouwen. Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten van vogels in het plangebied waargenomen. In de directe omgeving van het plangebied kunnen wel vogels broeden. Om te voorkomen dat door de geplande werkzaamheden broedende vogels verstoord worden, adviseren wij om de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren (half maart tot half augustus). Als buiten deze periode nog een broedende vogel wordt aangetroffen, is ook deze beschermd en dienen de werkzaamheden ter plaatse gestaakt te worden. Er dient vervolgens contact met een ecooloog te worden opgenomen om de situatie te bespreken en een passende oplossing te vinden.

3.3.5 Reptielen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen de Ringslang (*Natrix natrix*) en Levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) in de buurt van het plangebied voor. Reptielen komen voornamelijk voor in overgangsvegetaties van bijvoorbeeld bos naar heide. Een dergelijk leefgebied is in het plangebied niet aanwezig. Enkel de ringslang laat zich ook in meer stedelijk gebied zien. De leefomgeving van de ringslang bestaat uit overgangsstructuren van bijvoorbeeld water naar land en van veen naar zandgrond. De soort is sterk gebonden aan natuurlijke oeverzones. In het plangebied zijn overgangsvegetaties van water (slootjes) naar land aanwezig, alsmede enkele ruige delen, zoals braamstruiken en takkenhopen. Echter, het feit dat de ringslang niet in de omgeving (< 10 kilometer) is waargenomen, de vaak steile oevers van watergangen en het voedselrijke grasland maken het niet waarschijnlijk dat de ringslang in het plangebied voorkomt. Volgens recente verspreidingsgegevens is de ringslang tevens niet in het plangebied of de directe omgeving waargenomen. Aanwezigheid van de ringslang in het plangebied wordt niet waarschijnlijk geacht.

3.3.6 Amfibieën

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen de Poelkikker (*Rana lessonae*), Kamsalamander (*Triturus cristatus*), Alpenwatersalamander (*Mesotriton alpestris*), Vinpootsalamander (*Lissotriton helveticus*) en Heikikker (*Rana arvalis*) in de buurt van het plangebied voor.

De poelkikker heeft een voorkeur voor goed begroeide oevers en onbeschaduwd, schoon en voedselarm water. Vaak maakt dit water deel uit van een groter complex van wateren. De poelkikker komt vaak voor in stilstaand water in bos- of heidegebieden en hogere zandgronden. De leefomstandigheden van de poelkikker zijn niet in het plangebied aanwezig. Het is daarom niet te verwachten dat bovengenoemde beschermde soort in het plangebied aanwezig is.

Het biotoop van de heikikker bestaat uit hoog- en laagveengebieden en vochtige heidegebieden, waar sprake is van veenvorming. De soort wordt ook wel aangetroffen in vochtige schraalgraslanden, duinvalleien, bosranden, langs meren en rivieren en in komkleigebieden. De aanwezigheid van laag struweel en hoge kruidige gewassen is dan essentieel. Het plangebied bestaat niet uit hoog- of laagveen of vochtige heide-

bieden, meren of rivieren en voldoet daardoor aan de leefomgevingseisen van de heikikker. De soort is derhalve niet in het plangebied te verwachten.

De kamsalamander heeft een voorkeur voor kleinschalige landschappen met heggen, struwelen en bospercelen. Voor de voortplanting is de soort afhankelijk van matig voedselrijk tot voedselrijk water en een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. In het plangebied zijn watervoerende elementen aanwezig waarbij het water voedselrijk te noemen is. In het plangebied missen echter andere elementen die belangrijk zijn voor de kamsalamander, zoals een goed ontwikkelde onderwatervegetatie, bospercelen en struwelen. De meest recente verspreidingsgegevens van de NDFF tonen tevens dat de soort de afgelopen 3 jaar niet in het plangebied of de directe omgeving is waargenomen. Aanwezigheid van de kamsalamander in het plangebied is niet te verwachten.

De alpenwatersalamander heeft een voorkeur voor zandige leemgronden, beboste gebieden en kleinschalige landschappen met heggen en struwelen. In het plangebied missen elementen die belangrijk zijn voor de alpenwatersalamander, zoals zandige leemgrond en bebost gebied. De meest recente verspreidingsgegevens van de NDFF tonen tevens dat de soort de afgelopen 3 jaar niet in het plangebied of de directe omgeving is waargenomen. Aanwezigheid van de alpenwatersalamander in het plangebied is niet te verwachten.

Het biotoop van de vinpootsalamander bestaat uit zandgrond in bosgebieden of in grotere bos- en heidegebieden. Een dergelijke leefomgeving is niet in het plangebied aanwezig. De vinpootsalamander is derhalve niet in het plangebied te verwachten.

In de watergangen is de kans groot dat algemene amfibiesoorten als Bastaardkikker (*Rana klepton esculenta*) en Bruine kikker (*Rana temporaria*) in het plangebied voorkomen. Deze soorten kunnen grote afstanden afleggen. Omdat de dieren op het land overwinteren, is het ook mogelijk dat er dieren in de winterperiode binnen het plangebied aanwezig zijn. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

3.3.7 Vissen

Volgens de verspreidingsgegevens van de NDFF komt de beschermde soort kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*) in de buurt van het plangebied voor. Deze soort komt vooral voor in stilstaand en langzaam stromend water en heeft een voorkeur voor water met een rijke plantenbegroeiing en een dunne sliblaag op de bodem.

Alle watergangen aan de oostelijke en zuidelijke rand van het plangebied blijven in de nieuwe situatie behouden. In de nieuwe situatie zijn echter enkele andere watergangen gedempt. Op één sloot na bevatten de te dempen sloten tijdens het veldbezoek niet of nauwelijks water waardoor aanwezigheid van de kleine modderkruiper in deze drooggevalle sloten onwaarschijnlijk is. De watergang in het zuidelijke deel van het plangebied is echter wel watervoerend. De watergang bestaat uit een ondiepe sloot, met het nodige kroos en enkele waterplanten. Navolgende afbeelding geeft de ligging van de sloot in het plangebied weer.

Links: ligging van de te dempen watergangen (rode lijn), rechts: watergang ten tijde van veldbezoek.

Deze sloot zou mogelijk geschikt kunnen zijn voor de kleine modderkruiper. Vooral jonge dieren hebben een voorkeur voor smalle sloten met ondiepe delen omdat deze plekken snel opwarmen, voldoende voedsel bieden en weinig roofvissen bevatten. Op voorhand is de aanwezigheid van kleine modderkruipers in deze sloot niet uit te sluiten. Aangezien er met de beoogde plannen een mogelijke verblijfplaats van modderkruipers verloren gaat, vindt er mogelijk een overtreding plaats van de Flora- en faunawet. Volgens aanvullende gegevens van de gemeente Haaren is de betreffende sloot niet permanent watervoerend. Geadviseerd wordt om de sloot te dempen in de periode dat de watergang is drooggefallen. Wanneer de sloot is drooggefallen, is de aanwezigheid van de kleine modderkruiper namelijk niet waarschijnlijk, waardoor een mogelijke overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen kan worden. Wel dient rekening te worden gehouden met de broedperiode van vogels (globaal van half maart tot half augustus), waarin geen verstoring plaats mag vinden.

Als toch wordt besloten om de sloot te dempen op een moment dat de watergang watervoerend is, wordt een extra veldbezoek noodzakelijk geacht om met zekerheid vast te kunnen stellen of de kleine modderkruiper in de watergang aanwezig is.

3.3.8 Insecten en andere ongewervelden

Beschermde insectensoorten en andere beschermde ongewervelden eisen een zeer specifiek habitat. Deze soorten komen in stabiele habitattypen voor zoals heiden en venen. In typisch soortenarm en voedselrijk grasland als het betreffende plangebied is geen sprake van een dergelijke stabiele leefomgeving en de juiste leefomstandigheden voor dergelijke soorten. Beschermde insecten en andere ongewervelden zijn daarom niet te verwachten in het plangebied.

3.4 Conclusie en advies

In Esch is aan de Reigerskant de realisatie van een nieuwe woonwijk op agrarische gronden beoogd. Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd, is toetsing aan de natuurregelgeving. In 2010 is een quick scan flora en fauna uitgevoerd. De quick scan is inmiddels 5 jaar oud en hiermee niet meer actueel. Actualisatie van de quick scan flora en fauna is daarom noodzakelijk.

3.4.1 Gebiedsbescherming

In het kader van de NB-wet 1998 en de EHS, weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op beschermde gebieden.

Natuurbeschermingswet 1998

De nieuwe woonwijk die in de nieuwe situatie is gerealiseerd heeft mogelijk wel een verkeersaantrekkende werking tot gevolg waardoor er verzuring en vermessing kan optreden door een verhoogde stikstofdepositie uit de lucht. In het Natura 2000-gebied Kampina & Oisterwijkse vennen zijn er habitattypen die hiervoor gevoelig zijn. De beoogde plannen kunnen mogelijk een negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van, onder andere, habitattype H3160. Nader onderzoek in de vorm van een voortoets NB-wet 1998 is nodig om de effecten verder inzichtelijk te maken.

EHS, ganzenfoerageergebieden en weidevogelgebied

Het plangebied ligt niet binnen de EHS. De ligging van het plangebied ten opzichte van de EHS heeft geen effect op de beoogde plannen. Direct ten noordoosten grenst het plangebied aan een EV. In de inrichtingsschets is te zien dat er een weg wordt gerealiseerd in de noordoostelijke hoek van het plangebied. Dit is gezien de ligging grenzend aan de EV niet wenselijk. Van directe effecten op de EV is geen sprake, wel kunnen er negatieve indirecte effecten plaatsvinden. Deze effecten dienen tot een minimum beperkt te blijven. Dit kan worden gerealiseerd door de gronden aan de oostelijke kant van het plangebied in te richten als ecologische zone. Of, als er toch een weg wordt gerealiseerd, door geen of beperkte (led)verlichting te gebruiken en dit deel van het plangebied vrij van bebouwing te laten.

3.4.2 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet dient te worden nagegaan of vaste rust- en verblijfplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt). De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben. Invloeden die leiden tot een verminderde geschiktheid van het plangebied als bijvoorbeeld foerageergebied zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij het een zodanig belang betreft dat bij het wegvallen van deze functie ook de vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten niet langer kunnen functioneren. Door de werkzaamheden kunnen alle aanwezige soorten negatieve effecten ondervinden van de ingreep. Voor de meeste soorten is dit tijdelijk van aard.

3.4.2.1 Strikt beschermde soorten

Voor soorten die vermeld staan op tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet, geldt dat bij aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Uilen

De strikt beschermde steenuil en kerkuil zijn gezien de verspreidingsgegevens, soortspecifieke eisen en aanwezige biotopen niet op voorhand in het plangebied uit te sluiten. Nader onderzoek naar de kerk- en steenuil wordt noodzakelijk geacht. Dit onderzoek zal bestaan uit drie gerichte veldbezoeken in de periode van 15 februari tot 15 april. Tijdens deze veldbezoeken zal worden vastgesteld of zich territoriale steenuil

mannetjes in het plangebied bevinden door geluidsnaboostring van een territorium-roep. Tevens zal aandacht worden besteed aan het zoeken van mogelijke nestlocaties, sporen en het doen van zichtwaarnemingen. De veldbezoeken dienen 's avonds of 's nachts te worden uitgevoerd, onder gunstige weersomstandigheden. Dit nader onderzoek is reeds uitgevoerd en is terug te vinden in Hoofdstuk 4.

Kleine modderkruiper

De soort kleine modderkruiper is niet op voorhand in het plangebied uit te sluiten. Aangezien er met de beoogde plannen een mogelijke verblijfplaats van modderkruipers verloren gaat, vindt er mogelijk een overtreding plaats van de Flora- en faunawet. Volgens aanvullende gegevens van de gemeente Haaren is de betreffende sloot niet permanent watervoerend. Geadviseerd wordt om de sloot te dempen in de periode dat de watergang is drooggefallen. Wanneer de sloot is drooggefallen, is de aanwezigheid van de kleine modderkruiper namelijk niet waarschijnlijk, waardoor een mogelijke overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen kan worden. Wel dient rekening te worden gehouden met de broedperiode van vogels (globaal van half maart tot half augustus), waarin geen verstoring plaats mag vinden.

Als toch wordt besloten om de sloot te dempen op een moment dat de watergang watervoerend is, wordt een extra veldbezoek noodzakelijk geacht om met zekerheid vast te kunnen stellen of de kleine modderkruiper in de watergang aanwezig is.

3.4.2.2 Algemene soorten

De meeste van deze soorten zijn beschermd maar vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet (tabel 1). Hiervoor geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een algehele vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties. Dit betekent dat voor deze soorten de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden zonder ontheffing.

3.4.2.3 Broedende vogels

Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in het broedseizoen, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot half augustus. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren. De start van de werkzaamheden dient plaats te vinden buiten het broedseizoen. De werkzaamheden kunnen wel starten in het broedseizoen als broedende vogels binnen het plangebied uitgesloten kunnen worden.

3.4.2.4 Zorgplicht

De zorgplicht is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

3.4.3 Aanbevelingen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied, zoals:

- voor vleermuizen zouden open stootvoegen aangebracht kunnen worden in muren, of vleermuiskasten kunnen worden geplaatst in de spouw of tegen de muur op ongeveer 2,5 meter hoogte in nieuw te bouwen woningen;
- als er een zolder of vliering wordt aangelegd, zou deze niet helemaal geïsoleerd kunnen worden. Hierdoor wordt de zolder mogelijk een geschikt verblijf voor vleermuizen;
- het planten van bomen en struiken voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheemse bes- en bloemdragende struiken en planten;
- het creëren van een geleidelijke overgang van de sloot naar het plangebied. Hierbij dient vegetatieontwikkeling in deze overgang gestimuleerd te worden. Dit kan positieve effecten hebben op het voorkomen van amfibieën;
- er kunnen nestpannen of neststenen worden aangebracht ten behoeve van gierzwaluwen. Deze beschermde soort verliest steeds meer nestmogelijkheden.

4 Nader veldonderzoek flora en fauna

Uit de quick scan flora en fauna blijkt dat strikt beschermde soorten als Steenuil en Kerkuil niet zijn uit te sluiten binnen het plangebied. Een nader veldonderzoek is noodzakelijk om te specificeren of strikt beschermde soorten een vaste rust- en verblijfplaats in het plangebied hebben. SAB heeft hiertoe in april 2015 gericht onderzoek uitgevoerd. De methode, resultaten en conclusie in het kader van de Flora- en faunawet van dit onderzoek worden in dit hoofdstuk besproken.

4.1 Methode

Steenuil

Het plangebied en zijn directe omgeving zijn door middel van drie avondbezoeken onderzocht op de aanwezigheid van (territoria van) de steenuil. Het onderzoek naar de Steenuil heeft plaatsgevonden conform de handleiding territoriumkartering steenuil die door STONE (Steenuil Overleg Nederland) is opgesteld. De hoofdmethode is het tellen van roepende mannetjes in het vroege voorjaar (half februari – half april) in de avondschemering. Tijdens deze avondbezoeken werd de territoriumroep van het mannetje op verschillende locaties afgespeeld. Met deze methode wordt gepoogd de steenuilman met een roep te laten antwoorden, de steenuil is erg territoriaal. Elk roepend mannetje vertegenwoordigt een territorium. In onderstaande tabel is weergegeven wanneer de veldbezoeken uitgevoerd zijn en onder welke weersomstandigheden. De locaties waar de territoriumroepen zijn afgespeeld zijn in de afbeelding onder de tabel weergegeven.

<i>Datum</i>	<i>Tijdstip</i>	<i>Temperatuur</i>	<i>Windsterkte</i>
6 april 2015	19:00 – 22:30 uur	6 °C	1 Bft
8 april 2015	20:30 – 22:30 uur	8 °C	1 Bft
20 april 2015	20:00 – 22:30 uur	10 °C	2 Bft

Globale ligging van het plangebied (geel), locaties afgespeelde territoriumroep Steenuil (rood)

Naast het afspelen van geluid is er navraag gedaan bij Vogelwerkgroep Boxtel en Brabants Landschap.

Kerkuilen

Kerkuilen reageren niet tot weinig op het afspelen van geluiden. Deze soort is geïnventariseerd door tijdens het onderzoek naar de Steenuil te letten op overvliegende en foeragerende individuen. Tevens is er navraag gedaan bij kerkuilenwerkgroep Haaren – Oisterwijk en Brabants Landschap.

Kwalificaties onderzoeker

Het onderzoek is uitgevoerd door R. van Gestel en V. Hommersen, beiden werkzaam bij SAB, een bureau dat aangesloten is bij het Netwerk Groene Bureaus. R. van Gestel heeft de opleiding Biologie (specialisatie ecologie) afgerond aan Wageningen Universiteit en Research centre (WUR). V. Hommersen heeft de opleiding Wildlife Management (Bsc / ing.) aan Hogeschool Van Hall Larenstein en vervolgens de master Bos- en natuurbeheer (specialisatie ecologie) aan Wageningen Universiteit en Research centre (WUR) afgerond.

4.2 Resultaat

Steenuil

Op alle avonden zijn in het plangebied geen steenuilen waargenomen. Er reageerde geen steenuil op het afgespeelde geluid vanuit het plangebied. Tevens zijn er geen zichtwaarnemingen verricht.

In het nader onderzoek steenuilen dat in 2011¹ door SAB is uitgevoerd is naar voren gekomen dat er één mannetje een territorium had ten zuiden van het plangebied, rond het Smaldijkje. Navolgende afbeelding geeft de globale ligging van dat territorium weer. Tijdens het huidige onderzoek is er extra aandacht besteed aan deze locatie. Tijdens geen van de drie veldbezoeken heeft er echter een steenuil gereageerd op het afgespeelde geluid in de omgeving van het voormalige territorium van de steenuil. Tevens zijn er geen steenuilen in het plangebied gezien. Vogelwerkgroep Boxtel gaf echter wel aan dat er vorig jaar een steenuil heeft gebroed rond het Smaldijkje. Ook Brabants Landschap gaf aan dat er in 2014 een steenuil heeft gebroed rond Smaldijkje 2. De kast was destijds bezet, maar er zijn geen jongen uitgevlogen. Volgens de gegevens van Brabants Landschap heeft er in 2014 ook een steenuil in een kast gebroed rond De Ruiting 2 in Esch.

¹ Flora- en faunarapportage Reigerskant te Esch, SAB, 4 mei 2011.

Globale ligging van territorium steenuil in 2011².

Kerkuil

Tijdens de avondbezoeken is geen enkele keer een kerkuil waargenomen. De kerkuilengroep Haaren - Oisterwijk gaf aan dat er lang een kerkuil in de kerktoren in Esch heeft gezeten, maar dat deze al jaren weg is. Sindsdien is er volgens de werkgroep geen melding van een kerkuil in dit gebied gedaan. Volgens de gegevens van Brabants Landschap heeft er in 2010 een kerkuil gebroed rond Overeind 1. In 2011 was er een vrij broedgeval in de buurt van deze kast met een uitgevlogen jong. Sindsdien zijn er geen meldingen meer binnengekomen van gevonden eieren of broedgevallen van kerkuilen in Esch.

Overige waarnemingen

Rond zonsondergang zijn er veel andere vogels waargenomen als merel, roodborst, winterkoning en zanglijster. Tijdens en na de schemering zijn de Kievit en scholekster veelvuldig gehoord. Dit was op de agrarische gronden ten oosten en ten zuiden van het plangebied. Deze laatstgenoemde soorten broeden waarschijnlijk op de akkers en weidegrond in de directe omgeving van het plangebied.

4.3 Conclusie

Tijdens het onderzoek hebben er geen steenuilen gereageerd op het afgespeelde geluid. Tevens zijn er geen steen- en kerkuil gezien in het plangebied en in de directe omgeving van het plangebied. De vogelwerkgroep Boxtel en Brabants Landschap gaven echter aan dat er vorig jaar opnieuw een steenuil rond het Smaldijkje heeft gebroed. Het is waarschijnlijk dat deze locatie ook dit jaar een nestplaats van de steenuil betreft. Deze nestplaats en het mogelijke territorium van deze steenuil liggen echter buiten het plangebied. Het plangebied maakt naar alle waarschijnlijkheid geen belangrijk onderdeel uit van het leefgebied / territorium van de steenuil of kerkuil. Met de beoogde ontwikkelingen wordt hierdoor geen belangrijk leefgebied of vaste rust- en verblijfplaats van de steen- en kerkuil aangetast. Door het plan te realiseren is er geen

² Flora- en faunaraapportage Reigerskant te Esch, SAB, 4 mei 2011.

sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet wat betreft vogels, mits de werkzaamheden uitgevoerd worden buiten het broedseizoen van vogels.

4.4 Aanbevelingen

Nestlocaties van de kievit en scholekster zijn in het kader van de Flora- en faunawet niet jaarrond beschermd. Dit betekent dat leefgebieden en nestlocaties buiten het broedseizoen aangetast kunnen worden. Alhoewel de soorten niet jaarrond beschermd zijn wordt wel aanbevolen rekening te houden met weidevogels. De aantallen scholeksters zijn de laatste jaren sterk afgenomen. Om deze soort en andere weide- en akkervogels te helpen wordt aangeraden om een kruidenrijke rand rond de oevers van de sloten en het perceel te creëren.

5 Samenvatting

In Esch is aan de Reigerskant de realisatie van een nieuwe woonwijk op agrarische gronden beoogd. Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd, is toetsing aan de natuurregelgeving (Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998, de EHS, ganzenfoerageergebieden en weidevogelgebieden).

Uit de quick scan kwam naar voren dat de aanwezigheid van kerkuilen en steenuilen in het plangebied niet op voorhand kon worden uitgesloten. De nesten en de functionele leefomgeving van de nesten van deze soorten zijn jaarrond beschermd. Met de beoogde ontwikkelingen zou mogelijk een overtreding op de Flora- en faunawet kunnen plaatsvinden. Uit dit nader onderzoek kwam naar voren dat er door de beoogde ontwikkelingen geen belangrijk leefgebied of vaste rust- en verblijfplaatsen van de steen- en kerkuil wordt aangetast. Een overtreding van de Flora- en faunawet voor het verstoren van vogels is niet aan de orde, mits de werkzaamheden uitgevoerd worden buiten het broedseizoen van vogels.

Uit de quick scan kwam tevens naar voren dat de soort kleine modderkruiper niet op voorhand in het plangebied is uit te sluiten. Aangezien er met de beoogde plannen een mogelijke verblijfplaats van modderkruipers verloren gaat, vindt er mogelijk een overtreding plaats van de Flora- en faunawet. Volgens aanvullende gegevens van de gemeente Haaren is de betreffende sloot niet permanent watervoerend. Geadviseerd wordt om de sloot te dempen in de periode dat de watergang is drooggevallen. Wanneer de sloot is drooggevallen, is de aanwezigheid van de kleine modderkruiper namelijk niet waarschijnlijk, waardoor een mogelijke overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen kan worden. Wel dient rekening te worden gehouden met de broedperiode van vogels (globaal van half maart tot half augustus), waarin geen verstoring plaats mag vinden. Als toch wordt besloten om de sloot te dempen op een moment dat de watergang watervoerend is, wordt een extra veldbezoek noodzakelijk geacht om met zekerheid vast te kunnen stellen of de kleine modderkruiper in de watergang aanwezig is.

De beoogde plannen hebben mogelijk effect op de Instandhoudingsdoelstellingen van Natura-2000 gebied Kampina & Oisterwijkse vennen. Een voortoets Natuurbeschermingswet 1988 is nodig om de effecten verder inzichtelijk te maken.

De ligging van het plangebied ten opzichte van de EHS heeft geen effect op de beoogde plannen. Direct ten noordoosten grenst het plangebied aan een EV. Van directe effecten op de EV is geen sprake, wel kunnen er negatieve indirecte effecten plaatsvinden. Deze effecten dienen tot een minimum beperkt te blijven. Dit kan worden gerealiseerd door geen of beperkte (led)verlichting te gebruiken en dit deel van het plangebied vrij van bebouwing te laten. Gedacht kan worden aan een groene of ecologische zone aan de oostelijke grens van het plangebied.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

Lenders, A., Marijnissen, C., Felix, R. 1993. Waarnemen en herkennen van Amfibieën en Reptielen in het veld, stichting RAVON, Nijmegen.

van der Meijden, R. 2005. Heukels' Flora van Nederland, Wolters Noordhoff, Groningen/Houten.

van Diepenbeek, A. 1999. Veldgids Diersporen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

van Uchelen, E. 2006. Praktisch natuurbeheer: amfibieën en reptielen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

SAB (2011). Flora- en faunaraapportage Reigerskant te Esch.

Soortenstandaard Kerkuil (2015). Dienst Regelingen. Ministerie van Economische Zaken.

Soortenstandaard Steenuil (2015). Dienst Regelingen. Ministerie van Economische Zaken.

STONE, 2001. De Steenuil in Nederland, handleiding voor onderzoek en bescherming

www.noordbrabant.nl

www.quickscanhulp.nl

www.ravon.nl

www.rijksoverheid.nl

www.stowa.nl

www.synbiosys.alterra.nl

www.telmee.nl

www.vogelbescherming.nl

www.zoogdiervereniging.nl